

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу
Зверхановського Олександра Анатолійовича
«Вдосконалення конструкції повних знімних протезів
в комплексі профілактики протезних стоматитів»
подану на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук
за спеціальністю 14.01.22 – «Стоматологія»
до спеціалізованої вченої ради ради К 41.136.03
при Міжнародному гуманітарному університеті

Актуальність обраної теми. На нашу думку, актуальність даного науково-практичного дослідження, його наукова новизна і практична клінічна цінність пов'язані з повсякденним використанням повних знімних протезів. Основними факторами, які викликають ускладнення при знімному протезуванні, є наявність запальних захворювань слизової оболонки порожнини рота. За даними різних авторів потреба у лікуванні повними знімними протезами залишається на досить високому рівні.

Згідно даних літературних джерел протезні стоматити мають різну етіологію, однак у розвитку ускладнень знімного протезування у певної частини пацієнтів відіграє інтенсивний розвиток на поверхні певних видів мікроорганізмів, зокрема кокової флори і особливо грибів. Як показують численні дослідження, з метою усунення зазначених порушень в останні роки застосовували різні гелі, аплікаційні та фізіотерапевтичні процедури. Все вищевикладене свідчить про те, що в даний час існує необхідність у всебічному вивченні проблеми протезних стоматитів при вторинній адентії, що дозволило знизити кількість ускладнень знімного пластинкового протезування, що і визначило основний напрямок цього дослідження.

Тому, автором було поставлено мету дослідження – підвищити якість ортопедичного лікування хворих з повною відсутністю зубів шляхом удосконалення конструкції повного знімного протезу.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.
Дисертаційна робота виконана відповідно до плану НДР кафедри ортопедичної стоматології Одеського національного медичного університету: «Розробка нової технології виготовлення повних знімних пластинкових протезів і особливості протезування при несприятливих анатомо-фізіологічних умовах протезного ложа» (№ ДР 0100U006456), де автор був безпосереднім виконавцем окремого фрагмента вищевказаної теми.

Наукова та практична значимість проведених досліджень. На наш погляд, головне набуття даної дисертаційної роботи полягає у тому, що автор по результатам проведених досліджень розробив нову методику профілактики протезних стоматитів. Також автором викладене фізико-математичне обґрунтування розробки технології виготовлення базису повного знімного протезу яке призвело до отримання знімного протезу, який поєднує функцію протеза, що відновлює дефект зубного ряду, і резервуара лікарського засобу (олії). Окрім того, здобувачем розроблені критерії якості протезування на підставі комплексу об'єктивних даних (стан епітелію, ротової рідини, мікробіоценозу, даних об'єктивного клінічного обстеження і функціональних проб).

Практичне значення роботи полягає в тому, що розроблена методика лікування і профілактики протезних стоматитів при протезуванні повними знімними протезами дозволяє знизити кількість запальних ускладнень на 24,46%, а впровадження конструкції повного знімного протезу з модифікованим базисом дозволяє використовувати конструкцію для нанесення олійних речовин, гелів без змін фіксації та стабілізації даної конструкції протеза.

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів.
Впровадження нової розробленої конструкції повного знімного зубного протеза з модифікованим базисом дозволяє використовувати її для депонування та подальшого нанесення олійних речовин, гелів на слизову оболонку протезного ложа без зміни фіксації повного знімного протеза та

його стабілізації. Пріоритетність розробки підтверджена Патентом України на корисну модель № 106045 від 11.04.2016 р. Вперше доведено, що використання розробленого зубного протеза при ортопедичному лікуванні хворих з повною адентією значно підвищує ефективність лікування та істотно знижує ризик виникнення протезного стоматиту (Патент України на корисну модель № 94756 від 25.11.2014; Патент України на винахід № 109977 від 26.10.2015 р.). Розроблені способи профілактики та лікування протезних стоматитів при повній відсутності зубів впроваджені в клінічну практику стоматологічних установ міста Одеси та області.

Результати дисертаційного дослідження впроваджено в навчальний процес кафедр ортопедичної стоматології Одеського національного медичного університету МОЗ України, загальної стоматології Одеського медичного інституту Міжнародного гуманітарного університету, кафедри ортопедичної стоматології Вінницького національного медичного університету імені М. І. Пирогова.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації та їх достовірність.

Дисертаційна робота Зверхановського О.А. «Вдосконалення конструкції повних знімних протезів в комплексі профілактики протезних стоматитів» є самостійним завершеним науковим дослідженням, проведеному на сучасному фаховому рівні під керівництвом наукового керівника доктора медичних наук, професора, заслуженого діяча науки та техніки України Чулака Леоніда Дмитровича. Сформульовані автором положення, висновки та практичні рекомендації достатньо аргументовані і адекватні поставленій меті та завданням дослідження, мають теоретичне та практичне значення. При виконанні роботи дисертантом був вибраний методично вірний науковий підхід для вирішення поставлених задач.

Для досягнення мети здобувач виділив наступні завдання: провести фізико-математичне обґрунтування розробки конструкції повного знімного

протезу, що дозволяє проводити профілактику травматичних протезних стоматитів; на підставі стендових досліджень пластинок акрилової пластмаси розрахувати оптимальну конструкцію депо лікувальної речовини в розробленій конструкції протеза; удосконалити конструкцію повного знімного пластинкового протеза для профілактики розвитку протезних стоматитів; на підставі клініко-лабораторних досліджень провести порівняльну оцінку ефективності лікування і профілактики протезних стоматитів у хворих з повною вторинною адентією; провести клінічні дослідження розробленої методики профілактики протезних стоматитів та оцінити віддалені результати протезування.

Основні положення дисертаційної роботи були висвітлені у 9 наукових працях, включаючи 5 статей в наукових журналах, рекомендованих МОН України, 2 публікації в матеріалах конференцій, 2 патенти України на корисну модель.

Апробація результатів дисертації. Матеріали дисертації доповідались на конференціях різного рівня як вітчизняних так і зарубіжних.

Структура дисертації та оцінка її змісту.

Дисертаційна робота Зверхановського О.А. «Вдосконалення конструкції повних знімних протезів в комплексі профілактики протезних стоматитів» оформлена та побудована у певній відповідності з основними вимогами ВАК України і складається з титульного аркушу, анотацій української і англійської мовами, списку публікацій здобувача, змісту роботи, переліку умовних позначень, вступу, розділу «Огляд літератури», опис матеріалів та методів досліджень, 3-х розділів власних досліджень, розділу «Аналіз та обговорення одержаних результатів», висновків, практичних рекомендацій, списку літератури та додатків.

Дисертаційна робота викладена українською мовою, загальним обсягом 162 сторінки друкованого тексту (основний текст – 122 сторінки). Бібліографічний список використаної літератури містить 169 найменувань

(122 кириллицею та 47 латиницею). Матеріали дисертації ілюстровано 40 рисунками та 41 таблицями, додатки склали 9 сторінок.

Вступ, викладений на 6 сторінках, відображає актуальність теми роботи, її зв'язок з науковою темою, мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, методи досліджень, наукову новизну і практичне значення одержаних результатів, особистий внесок здобувача, апробацію та публікації результатів дослідження.

Мета дослідження сформульована чітко, лаконічно, відповідає темі роботи. Об'єкт та предмет дослідження обрані методично правильно.

Завдання дослідження. Для досягнення поставленої мети та вирішення даної наукової проблеми дисертантом поставлені ряд завдань у кількості п'яти.

До **зауважень** по розділу слід віднести: на нашу думку у пункті «Предмет дослідження» бажано було б додати ще й клініко-економічну ефективність запропонованих впроваджень. У пункті «Практичне значення одержаних результатів» бажано наводити дані про отриману медичну ефективність запропонованих автором розробок, так звану доказову медицину. Інших зауважень немає.

Розділ 1 «Сучасний стан проблем комплексного лікування і профілактики протезних стоматитів» складається з 5 підрозділів, викладений на 26 сторінках, включає достатньо посилань на вітчизняних та іноземних авторів, легко читається. Завершується резюме (висновком) стосовно подальших перспективних досліджень з вибраного напрямку. Слід зазначити, що даний розділ не перевищує 20% від загального обсягу основної частини.

Зауваження до 1 розділу: хотілося б більш розширити розділ стосовно показань до застосування повних знімних протезів та вибору методів профілактики протезних стоматитів.

На нашу думку, автором було дуже часто використані комерційні назви препаратів, що можна вважати, як рекламою. також є посилання на джерела,

опубліковані більше 10 років тому, необхідно б вказати більш сучасні джерела. В кінці кожного підрозділу, слід надати дуже стислі висновки або резюме, стосовно напрямків подальшого наукового дослідження, тоді як автором надані обширні підсумки. А сам розділ бажано було б закінчити більш поглибленим висновком або заключенням огляду літератури взагалі.

У розділі 2 «Матеріали і методи дослідження» автор описує матеріали та методи, які він використовував при проведенні досліджень. Розділ складається з 4 підрозділів, та викладений на 16 сторінках.

Автором в цьому розділі розписані критерії розподілу пацієнтів на дослідні групи, яким були запропоновані у день накладання протеза різні варіанти профілактики та лікування запальних захворювань в порожнині рота. Також автором досить докладно показано розподіл пацієнтів за віком, кількість виготовлених при поведені дисертаційних досліджень 146 конструкцій протезів та проведено 1256 клініко-лабораторних досліджень.

Також представлені стендові дослідження на зразках поліметилметакрилату. Дані дослідження були наглядно проілюстровані.

Далі автором розписані фізико-механічні властивості матеріалу для виготовлення знімних конструкцій.

Статистична обробка отриманих даних при написанні дисертаційної роботи проведена за допомогою метода О.В. Монцевічуте-Ерінгене з використанням t-критерію Стюдента. Дані вважались достовірними при рівні значимості 0,95, тобто $<0,05$.

Загалом розділ справляє приємне враження, оскільки автором в своїх дослідженнях застосовані найсучасніші методики. До **зауважень** по цьому розділу можна було б віднести занадто ретельний опис деяких загальновідомих методик клінічних досліджень. Знижує значення наведеного тексту також наявність окремих граматичних та стилістичних помилок. Також бажано було б побачити особистий внесок здобувача, щодо його участі у кожному дослідженні, але це не знижує значення наведеного матеріалу.

Розділ 3 «Фізико-математичне обґрунтування нової технології виготовлення акрилових базисів повних знімних протезів для профілактики та лікування протезних стоматитів» складається з чотирьох підрозділів. Його вкладено на 18 сторінках, присвячено фізико-математичним розробці конструкції повного знімного протеза.

Наведено результати теоретичного обґрунтування визначення напружено-деформованого стану в просторових конструкціях базисів зубних протезів, представлені показники досліджень з використанням програмного комплексу Ansys, результати досліджень впливу геометрії пластин на характеристики міцності конструкцій та показники механічних досліджень впливу геометрії пластин на характеристики міцності конструкції з поліметилметакрилату. Даний розділ має 13 формул, 11 рисунків та 7 таблиць.

Зауважень до розділу немає.

Розділ 4 «Клініко-лабораторне обґрунтування розробки методики лікування і профілактики протезних стоматитів у хворих з повною відсутністю зубів» виконано на 20 сторінках і складається з 6 підрозділів. В розділі приведені дані, стосовно розробки та обґрунтування методики профілактики протезних стоматитів шляхом модифікації базису і олії амаранту, проведене порівняльне дослідження стійкості капілярів протезного ложа у пацієнтів з повною відсутністю зубів при різних методиках профілактики протезних стоматитів, дослідження адгезії амарантового геля до слизової оболонки протезного ложа, порівняльне дослідження злущування епітелію з протезного ложа у пацієнтів з повною відсутністю зубів при різних методиках профілактики протезних стоматитів, порівняльне дослідження слизової оболонки протезного ложа у пацієнтів з повною відсутністю зубів при різних методиках профілактики протезних стоматитів та порівняльне дослідження швидкості атрофії альвеолярних відростків щелеп у пацієнтів з повною відсутністю зубів при різних методиках профілактики протезних стоматитів. Автором представлена схема модифікації базису повного знімного протеза за допомогою замкнутої контурної системи мікроканалів у

вигляді лінійних паралельних рогів глибиною 0,5-1,0 мм, що перетинаються по периметру всієї товщі базису на внутрішній поверхні протеза. Автором наголошено, що застосування розробленої ним технології виготовлення повних знімних протезів з одночасним призначенням профілактики курсу амарантової олії, депонованого в протезі, дозволяє відновити стійкість капілярів, щоб запобігти або знизити активність протезного стоматиту. Також за допомогою проведених лабораторних досліджень доведено, що пропонуємий амарантовий гель володіє лікувально-профілактичними властивостями суттєво не знижує адгезію досліджувального зубного протеза.

Здобувач наголошує, що при протезуванні повними знімними протезами з традиційною протизапальною терапією (нанесення гелю) виражене запалення а першу добу накладання протеза змінюється вже на 7-му добу слабо вираженою реакцією, а у віддалені терміни (через 6 місяців) вираженої реакції у пацієнтів які носять протези не спостерігалось, однак і кількість пацієнтів без запальних змін не збільшується. За даними автора застосування модифікованої поверхні базису протезу з амарантовою олією призводить до зниження швидкості атрофії на 43,6%.

До зауважень по розділу слід віднести наступне. У тексті зустрічаються окремі орфографічні та граматичні помилки. Інших суттєвих зауважень не виникло.

Розділ 5 «Клінічні дослідження розробленого методу лікування і профілактики протезних стоматитів» викладено автором на 17 сторінках має два підрозділи. Наведено результати порівняльної характеристики фіксації повних знімних протезів до і після лікування та загальної клінічної характеристики віддалених результатів протезування хворих після лікування. За даними здобувача проведені клінічні дослідження показали, що зміна базису протеза у вигляді ромбічних мікроканалів для наповнення амарантовою олією не тільки не погіршало фіксацію протеза, а й дещо поліпшили. Посилення склало 18,8%, більше осіб з кращою фіксацією в порівнянні з фіксацією звичайного протеза. Дані клінічних досліджень

доводять, що профілактика протезних стоматитів ефективно купірується олією амаранту, а найбільш ефективним способом виконання методики профілактики протезних стоматитів є використання модифікованого базису протеза. Даний розділ добре ілюстрований та має достатню кількість зведених даних у таблицях.

Розділ написаний вдало, зрозуміло, добре ілюстрований, але до розділу є такі **зауваження**: слід зазначити, що розділ ілюстровано 11 рисунками та перевантажено 22 таблицями. Для полегшення сприйняття матеріалу було б доцільно скоротити розділ шляхом винесення таблиць в додатки, або викладу узагальненого матеріалу у вигляді діаграм. В кінці розділу не приведені стислі висновки за результатами досліджень. Загалом розділ справляє приємне враження, більше зауважень не має.

Розділ «Аналіз та обговорення результатів досліджень» містить обґрунтований підсумок дисертаційної роботи на основі оцінки та узагальнення отриманих результатів дослідження. Його практично повністю викладено й оформлено у повній відповідності з основними вимогами ДАК України, але на нашу думку, не слід було перераховувати основні завдання. Інших зауважень не має.

Висновки і практичні рекомендації повністю відображають усі отримані результати і цілком відповідають меті та запланованим завданням, об'єктивно аргументовані і мають важливе науково-практичне значення.

Автореферат повністю відповідає отриманим результатам в дисертаційній роботі. Зауважень щодо викладення отриманих результатів, їх аналізу і запропонованих рекомендацій не має.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертаційної роботи.

Суттєвих зауважень щодо оформлення та змісту дисертаційної роботи немає. Дисертація написана літературною мовою, ілюстрована діаграмами та рисунками. Текст дисертації послідовний та логічний.

Слід зазначити, що зроблені зауваження та недоліки не є принциповими, мають суто технічний характер та рекомендаційне спрямування, не знижують наукової цінності даної роботи.

Підсумовуючи наведене вище слід зазначити, що подана до офіційного захисту дана дисертаційна робота виконана й оформлена на високому науково-методичному рівні з дотриманням усіх вимог ДАК України заслуговує на позитивну оцінку.

Разом з цим у процесі рецензування **виникло ряд питань** дискусійного характеру, які потребують додаткового пояснення, а саме:

1. В яких клінічних випадках, згідно результатів вашого дослідження, Ви рекомендуєте застосовувати розроблену Вами методику лікування протезних стоматитів?

2. Яка клініко-економічна ефективність лікування Вашого запропонованого методу лікування?

3. В чому наукова актуальність Ваших результатів дослідження лікування протезних стоматитів?

ВИСНОВОК

Дисертаційна робота Зверхановського Олександра Андрійовича «Вдосконалення конструкції повних знімних протезів в комплексі профілактики протезних стоматитів» є завершеною, самостійно виконаною науково-прикладною роботою, яка присвячена вирішенню важливого наукового і клінічного питання - підвищенню ефективності ортопедичного лікування хворих з повною відсутністю зубів шляхом удосконалення конструкції повного знімного протеза і розробки методики профілактики протезних стоматитів.

Дисертаційна робота за своєю актуальністю, науковим та практичним значенням отриманих результатів, їх достовірністю і новизною, обґрунтованістю та об'єктивністю висновків повністю відповідає вимогам

старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів №567 від 24.07.2013 року (із змінами внесених згідно з Постановою КМ № 657 від 19.08.2015 р. і № 1159 від 30.12.2015 р.), паспорту спеціальності 14.01.22 – стоматологія, відносно дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук, а її автор Зверхановський Олександр Анатолійович заслуговує присвоєння наукового ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю 14.01.22 - стоматологія.

Офіційний опонент,
завідувач кафедри ортопедичної стоматології
Харківського національного медичного
університету, д.мед.н., професор

І.В. Янішен

